הא גדילים תעשה לך מהם: אמר מר וכולם שגילחו שלא בתער או ששיירו שתי שערות לא עשו ולא כלום אמר רב אחא בריה דרב איקא זאת אומרת א) רובו ככולו מדאורייתא ממאי מדגלי רחמנא גבי נזיר ביום השביעי יגלחנו הכא הוא דעד דאיכא כולו הא בעלמא רובו ככולו מתקיף לה ר' יוסי ברבי חנינא האי בנזיר טמא כתיב מחכו עלה במערבא מכדי נזיר טמא דבתער מגלן מנזיר טהור יליף ליתי נזיר טהור ולילף מנזיר טמא מה טמא כי שייר שתי שערות ולא כלום עבד הכא נמי כי שייר שתי שערות ולא כלום עבד בעי אביי נזיר שגילח ושייר שתי שערות צמח ראשו וחזר וגילחן מהו מי מעכבי או לא בעי רבא נזיר שגילח והניח שתי שערות וגילח אחת ונשרה אחת מהו א"ל רב אחא מדיפתי לרבינא גילח שערה שערה קא מיבעי ליה לרבא אלא אימא נשרה אחת וגילח אחת מהו א"ל (א) גילוח אין כאן שער אין כאן אי שער אין כאן גילוח יש כאן ה"ק אע"פ ששער אין כאן מצות גילוח אין כאן: **מתני'** נזיר חופף ומפספס אבל לא סורק: **גמ'** חופף ומפספס מני ר"ש היא דאמר דבר שאין מתכוין מותר ב) אבל לא סורק אתאן לרבנן רישא ר"ש וסיפא רבנן אמר רבה כולה ר"ש היא כל הסורק להסיר נימין מדולדלות מתכוין: **מתני'** רבי ישמעאל אומר לא יחוף באדמה מפני שמשרת את השער: **גמ'** איבעיא להו מפני שהיא משרת את השער תנן או דלמא מפני המשרת תנן למאי נפקא מינה כגון דאיכא אדמה דלא מתרא אי אמרת מפני שהיא משרת תנן היכא דידעינן דלא מתרא שפיר אלא אי אמרת מפני המשרת כלל כלל לא תיקו: **מתני'** נזיר שהיה שותה יין כל היום אינו חייב אלא אחת אמרו לו אל תשתה אל תשתה והוא שותה חייב על כל אחת ואחת היה מגלח כל היום אינו חייב אלא אחת אמרו לו אל תגלח אל תגלח והוא מגלח חייב על כל אחת ואחת היה מטמא למתים כל היום אינו חייב אלא אחת אמרו לו אל תטמא אל תטמא והוא מטמא חייב על כל אחת ואחת:

גמ'

הא גדילים תעשה לך. וקא דחי לאו דלא תלבש שעטנז: **אמר רב אחא בריה דרב איקא.** מדקתני או ששיירו שתי שערות לא עשה (ב) כלום זאת אומרת דרובו חשוב ככולו מדאורייתא דמדכתב הכא וגילח את ראשו ביום השביעי ולא מיצטריך ליה (א) למיכתב ביום השביעי יגלחנו (ג) לומר דלא חשיב גילוח עד דליכא כולו שיער מגולח מכלל מדאיצטריך ליה קרא לאשמועינן דליגלח כולו דאי לאו האי קרא הוה אמינא דברובו סגי ליה דרובו ככולו דאורייתא: **הכי.** ביום השביעי יגלחנו בנזיר טמא הוא דכתיב אבל בנזיר טהור לא כתיב אלא וגילח את (ו) שער ראש נזרו דלא משמע ליה הכי: **מחכו עלה במערבא.** אהא אתקפתא דר' יוסי בר' חנינא: ג] (ג) **דמכדי נזיר טמא דבתער מגלן מנזיר טהור יליף.** ד) מדכתיב ביה תער אי לרבי כדאית ליה ולת"ק כדאית ליה וכדלעיל (ה) וה"ה נמי דליתי נזיר טהור מנזיר טמא מה נזיר טמא (ו) כו' והכא הוא דגלי רחמנא כולו הא בעלמא רובו ככולו וכדרב אחא בריה דרב איקא. וא"ת ליגמר מיניה הא לא אפשר משום דהוו להו נזיר ומצורע שני כתובין כאחד: **וצמח ראשו וחזר וגילחן.** נמי לאותן ב' שערות: **מהו.** מי אמרינן כיון דמעיקרא כי שייר אותן שתי שערות לא עשה ולא כלום השתא נמי כיון דהדר וצמח לא עשה ולא כלום (ד) דכמאן דמגלח שתי שערות (ז) מעיקרן דמי ומעכבי או דלמא כיון דהשתא קא מיגלח להו לאותן דהדר צמח לא חיישינן ולא מעכבי: **גילח שערה (ה) קמיבעיא ליה לרבא.** פשיטא דכיון דגילח את כל ראשו לבר מהנך ב' שערות דכי הדר גילח אחת מהן ונשרה חבירתה שפיר (ז) דקאזיל ומיגלח כי אורחיה כמאן דאזיל ומגלח (ח) שערו ולהכי דנשרה מאי הוה ליה למיעבד: **אלא אימא נשרה אחת וגילח אחת קמבעיא ליה.** מי אמרינן כיון דכל שערו גילח חוץ משער אחת שפיר דמי דהא לא שייר שתי שערות בלא גילוח או דלמא כיון דמעיקרא שייר לו שתי שערות לאו כלום עבד וכי חזר וגילח אחת לאחר נשירתה דחבירתה נמי לאו כלום עבד דכיון דלא הוי השתא בראשו אלא שערה אחת לא איקרי גילוח וכנשרו שניהם דמי דכי היכי דאם גילח ושייר שערה אחת שפיר גילח דשערה כנטולה דמי הכי נמי כי נשרה אחת משעת נשירתה הויא חבירתה כנטולה וכי חזר וגילחה לאו כלום עבד דכנטולה דמיא: **א"ל.** אי אמרת גילוח אין כאן (ו) דדמי ליה כמי שיש שיעור בכאן ד]: [הכי] **קאמינא [אף על פי] ששיעור אין כאן מצות גילוח אין כאן.** ומיהו בדיעבד שפיר דמי: **מתני' נזיר חופף ומפספס.** חופף כמו חופף עליו כל היום (דברים לג) לשון מגרד ובלע"ז פריי"ר: **מפספס.** שמפריד שערותיו זו מזו. אבל לא (ט) כמסרק: **גמ' אתאן.** לר"י דאמר דבר שאין מתכוין אסור: **להסיר נימין המדולדלים.** מן הראש אבל עדיין לא נעקרו לגמרי וכיון דמתכוין להסיר כי סורק במסרק הוה ליה דבר שמתכוין ואסור: **אי אמרת מפני המשרת תנן כלל כלל לא.**

אמר מר וכו' או ששיירו שתי שערות לא עשו ולא כלום וכו' ואת אומרת דרובו ככולו דאורייתא. מדגלי רחמנא גבי נזיר ביום השביעי יגלחנו דלא איצטריך דכבר כתיב וגילח אלא לאשמועינן דבעינן תגלחת מצוה שלימה שלא שייר כלום: הכא הוא דבעי כולו הא בעלמא רובו ככולו. אומר הר"ס ה]דבעלמא קיימי מיהו פאת זקן אמר¹ סוף פרק המצניע (שבת דף צד:) דמלא פי הזוג מיחייב דמשמע² פורתא: **מתקיף** לה ר' יוסי בר' חנינא האי בנזיר טמא כתיב. [דכתיב ביום השביעי יגלחנו] דמשמע כולו ובריית' משתמעא אף בנזיר טהור שיהא שתי שערות מעכבות: **מחכו** עלה במערבא. בפ' קמא דסנהדרין (דף יז:) אמר מחכו עלה במערבא ו] היינו ר' יוסי בר' חנינא והכא אשכחן מחכו על דבריו: **מכדי** נזיר טמא [דבתער מגלן] מנזיר טהור יליף (דבתער) וליתי נזיר טהור ולילף מנזיר טמא דשתי שערות מעכבות: **נזיר** שגילח ושייר ב' שערות. ובאותה שעה לא ז]גילח יפה ואח"כ המתין לגלח שתי שערות עד אשר [צמחו שער] ראשו וחזר וגילחן לאותן שתי שערות לבד מי אמרינן אותו תגלחת שתי שערות לא כלום הוא [הואיל] וכשגילחן ראשו מלא שער: **נזיר** שגילח והניח שתי שערות וגילח אחת ונשרה אחת. כלומר השניה מהו מי אמרינן כיון דלא גילח שתי שערות לאו גילוח הוא ששתי שערות אית בהו שיעור גילוח או דלמא השתא מיהא לאו איכא שער כלל: **אמר** [ליה] רב אחא מדפתי לרבינא גילח שערה³ מבעיא ליה לרבא. בתמיה כלומר הא ודאי גילוח הוי כיון שבא⁴ לגלח הוי שיעור גילוח: **אימא** נשרה אחת וגלח אחת. כשבא⁵ לגלח ח] שיער ה"ג רש"י מי אמרינן השתא מיהא שיעור [אין כאן ט] א"ל] גילוח אין כאן שיעור אין כאן י]: **אי** שיער אין כאן יש כאן גילוח ה"ק אע"פ ששער אין כאן מצות גילוח [אין] כאן. הואיל דכשגלחת ראשונה שייר ב' שערות וכשגלחת זאת לא היה רק שער א': מתני' **נזיר** חופף ומפספס. פרי"ר בלע"ז שחופף ראשו בנתר ובאדמה אף כי פעמים שמשיר שיער דבר שאין מתכוין הוא ומותר לר' שמעון: ומפספס. שמבדיל שערות זו מזו אף כי פעמים שמשיר: **אבל** לא סורק. בגמ' משמע⁶ דסתם סורק מתכוין להסיר השער⁷: **ר"י** אומר לא יחוף. כדאמר בגמ': [**כל** הסורק] להסיר נימין המדולדלות. שאינן מחוברות יפה ונוחין להנתק: [**מפני** שהיא] משרת תנן. לא יחוף ט)אותו באדמה⁸ מין שמשרת דוקא: או דלמא מפני המשרת. דכל אדמה גזרינן אטו אותה המשרת: **נזיר** שהיה שותה יין כל היום אינו חייב אלא אחת אמרו לו אל תשתה אל תשתה. שהתרו בו על כל פעם ופעם שהוא שותה חייב על כל אחת ואחת וכמו כן תגלחת וכן טומאה כדמפרש ואזיל:

אמר

דמשמע לא יחוף בשום אדמה גזירה שאינה משרת מפני המשרת:

מקרא

מסורת הש"ס

א) הוריות ג: חולין יט. ע. נדה כט.. ב) סנהדרין יז: וש"נ, ג) ב"ק קה.. ד) שבת נ: פא.. ה) [שם פא: וש"נ], ו) גיטין לה.. ז) מכות כא. קדושין עז: חולין פב.. ח) [illegible], ט) צ"ל באדמה אותו.

◆

הגהות הב"ח

(א) גמ' אמר ליה (גילוח אין כאן שער אין כאן). תא"מ ונ"ב בפרק הגוזל קמא דף קה גרים שער אין כאן גילוח אין כאן: (ב) רש"י ד"ה אמר רב אחא וכו' עשה ולא כלום: (ג) ד"ה מחכו הד"א עם ד"ה דמכדי וכו' כתובין הבאין כאחד: (ד) ד"ה מהו וכו' ולא כלום דלאו כמאן: (ה) ד"ה גילח שערה שערה וכו' ומגלח שערה שערה ולהכי: (ו) ד"ה א"ל אי אמרת גילוח אין כאן משמע דדמי ליה כמי שיש שיער בכאן הא קאמרת שיער אין כאן הס"ד:

◆

הגהות מהר"ב רנשבורג

א] גמ' זאת אומרת רובו ככולו מדאורייתא. דבכל התורה כולה רובו ככולו ולא היכא דגלי רחמנא להקפיד על כולו ועי' הוריות דף ג ע"ב אמר ר' יוחנן משום רשב"י וכו' ובמיעוטי הוראה נבר שם ול"ע ודו"ק: ב] שם אבל לא סורק אתאן לרבנן. נ"ב עי' א"מ: ג] רש"י ד"ה דמכדי נזיר טמא וכו' עד סופו. נ"ב עי' א"מ: ד] ד"ה אמר ליה וכו' כמי שיש שיער בכאן. נ"ב הא קאמרת אין שיער כאן כצ"ל א"מ: ה] תוס' ד"ה אמר מר וכו' דבעלמא קיימי מיהו פאת זקן. נ"ב עי' א"מ: ו] ד"ה מחכו עלה וכו' היינו ר' יוסי בר' חנינא. נ"ב עי' א"מ: ז] ד"ה נזיר שגילח וכו' לא גילחן יפה כצ"ל: ח] ד"ה אימא נשרה וכו' כשבא לגלח שיער ה"ג רש"י. תי' שיער ה"ג רש"י נמחק. ונ"ב ליכא שיעור גילוח כצ"ל א"מ: ט] באו"ד השתא מיהא שיער אין כאן. נ"ב כאן מתחיל הדיבור א"ל. א"מ: י] באו"ד בסופו שיער אין כאן. נ"ב וזהו דיבור אחד עם שלאחריו. א"מ:

◆

מוסף רש"י

וגילח אחת. מהשתים ששייר, ונשרה השניה מהו. הוי גילוח או לא (ב"ק קה.). גילח שערה שערה. שגילח כל השערות אחת אחת, קא מיבעי ליה. בתמיה, כלומר הא ודאי גילוח הוי כיון שבשעה שבא לגלח האי שיור הוה ליה שיעור גילוח וגילח אחת ולאח"כ שנשרה שניה גילוח הוא (שם). **אלא אימא נשרה אחת.** שכשבא לגלח אין כאן שיעור גילוח (שם). **נזיר חופף.** שערו בנתר וחול (שבת נ:) מחליק שערו (שם פא.) לשון שפשוף (מגילה כו.). **ומפספס.** מנפץ שערו, דכיון דלאו מתכוין מותר (שבת נ:). **אבל לא סורק.** במסרק דודאי משיר שער ומודה ר"ש בפסיק רישיה ולא ימות, אבל חופף ומפספס פעמים שאינו משיר וכשמשיר דבר שאין מתכוין מותר (שם פא.). **אינו חייב אלא אחת כו' חייב על כל אחת ואחת.** כל הני חייב במלקות קא מיירי (קדושין עז:).

עין משפט נר מצוה

סב א מיי' פ"ג מהל' כלאים הלכה ו:
סג ב ג ד מיי' פ"ח מהל' נזירות הל' ז וע"ש בכ"מ:
סד ה מיי' פ"ה מהל' נזירות הלכה יד:
סה ו מיי' פ"א מהל' שבת הלכה ה סמג לאוין סה טוש"ע א"ח סימן שלו סעיף א:
סו ז ח מיי' פ"ה מהל' נזירות הלכה יד:
סז ט מיי' שם הלכה י סמג לאוין רמב:
סח י מיי' שם הלכה יג סמג שם:
סט כ מיי' שם הלכה טז ופ"ג מהל' אבל הל' ז:

◆

תורה אור השלם

1. וְכִי יָמוּת מֵת עָלָיו בְּפֶתַע פִּתְאֹם וְטִמֵּא רֹאשׁ נִזְרוֹ וְגִלַּח רֹאשׁוֹ בְּיוֹם טָהֳרָתוֹ בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי יְגַלְּחֶנּוּ: במדבר ו ט

◆

נוסחת הריב"ן

א) למיהדר ומכתב: ב) דהא אמר: ג) את כל שער: ד) דכתיב: ה) כלו: ו) מעיקרא: ז) שפיר דמי: ח) שערה שערה: ט) סורק:

◆

גליון הש"ס

גמ' הא בעלמא רובו ככולו. עי' חולין דף יט ע"א ונדה דף כט ע"א: שם מכדי נזיר טמא דבתער מגלן. כדלקמן דף מה ע"א:

◆

הגהות התוספות

1. צ"ל שיעורו אמר. 2. צ"ל דפאה משמע. 3. צ"ל שערה שערה. 4. צ"ל דכשבא שבא. 5. צ"ל דהשתא כשבא. 6. צ"ל מפרש. 7. צ"ל נימין. 8. צ"ל באותו מין אדמה.

◆

לעזי רש"י

פרי"ר [פריי"ר]. שפשוף.

◆

פי' הרא"ש

מדגלי רחמנא גבי נזי' ביום השביעי יגלחנו ולא איצטריך דכבר כתיב וגלח את ראשו אלא לאשמועינן דבעינן תגלחת שלימה שלא ישייר כלום הא בעלמא רובו ככולו. האי בנזיר טמא כתיב האי יגלחנו דמשמע כולו ומתני' קתני אף בנזיר טהור ב' שערות מעכבות: נזיר שגלח ושייר ב' שערות. ונמצא שלא קיים מצות גילוח דב' שערות מעכבות בו: צמח ראשו. אותן שערות חזרו וצמחו: וחזר וגלח אותן ב' שערות ששייר בגילוח הראשון מי אמרינן הרי גלח כל שערותיו באלו ב' התגלחות. או דלמא בפעם ראשונה לא גלח כיון דשייר ב' שערות והשתא נמי כיון דצמח שער ראשו לא מקרי גילוח מה שגלח ב' שערות: וגלח א' ונשרה א' מהו מי אמרינן כיון דלא גילח אלא א' לא קיים מצות גילוח. או דלמא כיון דבשעה שהתחיל לגלח היו לו ב' שערות קיים מצות גילוח: גלח שערה שערה מבעי' ליה. מלתא דפשיטא היא דקיים מצות גילוח כיון דבהתחלת התגלחת היה לו כדי גילוח: אלא אימא נשרה א' וגילח א' מהו דכשבא לגלח לא היה בו כדי שיעור גילוח: א"ל גילוח אין כאן שער אין כאן. אי שער אין כאן גילוח יש כאן. ה"ק אע"פ ששער אין כאן מצות גילוח אין כאן הואיל ובתגלחת הראשון שייר ב' שערות ועתה כשבא לגלח לא מצא ב' שערות לא קיים מצות גילוח: נזיר חופף פריי"ר בלע"ז חופף שערותיו בנתר ובאדמה. ואף אם הוא משיר שערות (דבק שערות) דבר שאין מתכוין הוה ומותר כר"ש: ומפספס מבדיל שערותיו זו מזו: אבל לא סורק דהוי פסיק רישיה כדמפרש בגמ' ורבי ישמעאל אומר אף לא יחוף באדמה דחשיב ליה פסיק רישיה: נימין מדולדלות. נימין שאינן מחוברות יפה ונוחין לינתק: מפני שמשרת את השער תנן. ולא אסר אלא אדמה המשרת: מפני המשרת תנן ואסר בכל מיני אדמה גזרה אטו אותה המשרת: נזיר שהיה שותה יין כל היום. ולא התרו בו אלא פעם א': אל תשתה אל תשתה שהתרו בו בין שתיה לשתיה: חייב על כל שתיה